

тами ускладнилась проблема статистичної звітності, що перешкоджає прозорому аналізу бюджетно-податкової політики країни. Податкові реформи позитивно вплинули на рейтинг країни у «Веденні бізнесу-2015», а сам податковий тягар значно зменшився, але точність оцінки останнього є недостовірною, оскільки при обчисленні податкового коефіцієнта наявне неврахування суми витрат, пов'язаних із адміністрацією податків, а також значний тіньовий сектор.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бездітко Ю.М. Співвідношення прямих і непрямих податків в податковій політиці України / Ю.М. Бездітко // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – 2010. – № 1(2). – С. 60–63.
2. Беседін В. Податкові заходи нейтралізації негативних наслідків фінансово-економічної кризи / В. Беседін // Фінанси України. – 2009. – № 4. – С. 180.
3. Валігула В. Соціально-економічне підґрунтя ефективності податкових реформ / В. Валігула // Вісник ТНЕУ. – 2009. – № 1. – С. 180.
4. Дишлева А. Антикризисна бюджетна політика України в контексті зарубіжного досвіду / А. Дишлева // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. – 2010. – № 119. – С. 22–25.
5. Післякризовий розвиток України: засади стратегії модернізації / Я. Жаліло, Д. Покришка, Я. Белінська. – К. : НІСД, 2011. – 66 с.
6. Крисоватий А.І. Домінанти гармонізації оподаткування: національні та міжнародні вектори : [монографія] / А.І. Крисоватий, В.А. Валігура. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2010. – 248 с.
7. Кушнірчук Ю. Оптимізація рівня фіскального навантаження з метою економічного забезпечення держави / Ю. Кушнірчук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 20.11. – С. 161–169.
8. Мірошник В. Податкова реформа в Україні в контексті євроінтеграції / В. Мірошник // Наукові праці КНТУ. – 2010. – № 17. – С. 8.
9. Молдован О., Шевченко О. Пріоритети реформування податкової політики України: як перейти від фіскалізму до стимулювання ділової активності? / О. Молдован, О. Шевченко. – К. : НІСД, 2010. – 80 с.
10. Ривак О. Бюджетно-податкова політика в Україні за роки економічного зростання та в період кризи / О. Ривак // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 3. – С. 238–247.
11. Рудь О. Оцінка податкових систем у структурі міжнародних індексів конкурентоспроможності економіки / О. Рудь // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 3(13). – С. 48–53.
12. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minfin.gov.ua>.
13. Doing Business 2008–2015 [Electronic resource]. – Access mode : <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine/>.

УДК 336.713

Костогрыз В.Г.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри банківської справи
Черкаського навчально-наукового інституту
Університету банківської справи*

ІННОВАЦІЇ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Статтю присвячено дослідженню інноваційних концепцій ведення банківського бізнесу банків з іноземним капіталом. Визначено особливості присутності банків з іноземним капіталом у банківській системі України за 2006–2015 рр. З'ясовано вплив банків з іноземним капіталом на інноваційний розвиток вітчизняної банківської системи.

Ключові слова: банк з іноземним капіталом, іноземний банк, іноземний інвестор, банківські інновації, продуктивні інновації, дистрибуційні інновації.

Костогрыз В.Г. ИННОВАЦИИ БАНКОВ С ИНОСТРАННЫМ КАПИТАЛОМ В БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЕ УКРАИНЫ

Статья посвящена исследованию инновационных концепций ведения банковского бизнеса банков с иностранным капиталом. Определены особенности присутствия банков с иностранным капиталом в банковской системе Украины за 2006–2015 гг. Выяснено влияние банков с иностранным капиталом на инновационное развитие отечественной банковской системы.

Ключевые слова: банк с иностранным капиталом, иностранный банк, иностранный инвестор, банковские инновации, продуктивные инновации, дистрибуторские инновации.

Kostogryz V.G. INNOVATIONS OF BANKS WITH FOREIGN CAPITAL IN THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE

In this article we deal with the investigation of the innovation concepts of the banking business of banks with foreign capital. We determined the features of the presence of banks with foreign capital in the banking system of Ukraine during 2006–2015. The influence of banks with foreign capital on the innovation development of the domestic banking system was cleared up.

Keywords: bank with foreign capital, foreign bank, foreign investor, banking innovations, product innovations, distribution innovations.

Постановка проблеми. Прихід на український ринок фінансових послуг банків з іноземним капіталом не лише характерна особливість сучасного етапу розвитку банківської системи держави, а й прояв на теренах України тенденції подальшої глобалізації фінансових ринків. Із входженням до банківської системи України банків з іноземним капіталом відбулося швидке впровадження передових технологій банківської діяльності, що поряд з позитивними змінами ведення банківського бізнесу несе загрози зниження конкурентоспроможності вітчизняних

банківських установ. Саме тому питання, пов'язані з дослідженням використання інноваційних концепцій банківської діяльності, та вплив банків з іноземним капіталом на інноваційний розвиток вітчизняної банківської системи набувають особливої актуальності та потребують постійних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості виходу іноземного капіталу на банківський ринок України досліджувалися багатьма вітчизняними економістами та науковцями. Вагомий внесок у розвиток даної проблематики зробили О. Кіреєв,

Ф. Шпиг, В. Матвієнко, В. Геєць, В. Набок, М. Савлук, О. Сугоняко та ін. У працях професора С. Устенко [1] запропоновано порівняння ефективності посередництва банків з іноземним капіталом та банків з місцевим капіталом в Україні. У роботах В. Гірняк [2] досліджується оцінка ризику присутності іноземного капіталу у вітчизняному банківському секторі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте більшість науковців досліджують переваги та недоліки присутності банків з іноземним капіталом на українському фінансовому ринку. З метою підвищення конкурентних позицій українських банків виникає необхідність дослідження діяльності банків з іноземним капіталом у розрізі впровадження ними інноваційних продуктів та технологій.

Мета статті полягає у дослідженні інноваційних концепцій ведення банківського бізнесу банків з іноземним капіталом, з'ясуванні впливу банків з іноземним капіталом на інноваційний розвиток вітчизняної банківської системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перші представництва банків з іноземним капіталом з'явилися в Україні у 1990 р. Привабливість української банківської системи для іноземного капіталу була зумовлена насамперед відсутністю вітчизняного ринку банківських послуг і через це можливістю отримання ринкових переваг за рахунок місткості вітчизняного ринку банківських послуг і перспектив його розширення, а також високою дохідністю операцій.

Аналіз присутності банків з іноземним капіталом у банківській системі України за останні 10 років дозволяє виділити дві основні тенденції: стрімке нарощування обсягів присутності банків з іноземним капіталом за період 2006–2012 рр. та відтік іноземного капіталу за період 2013–2015 рр.

Протягом 2006–2012 рр. кількість банків з іноземним капіталом зростає майже удвічі. Стрімке збільшення банків з іноземним капіталом відбувалось у період 2006–2008 рр. (рис. 1). У 2008 р. порівняно з 2006 р. їх кількість збільшилась із 35 до 53, оскільки в даний період не існувало суттєвих законодавчих бар'єрів входження іноземного капіталу в національну банківську сферу. У 2008–2012 рр. темпи приросту іноземного капіталу зменшуються,

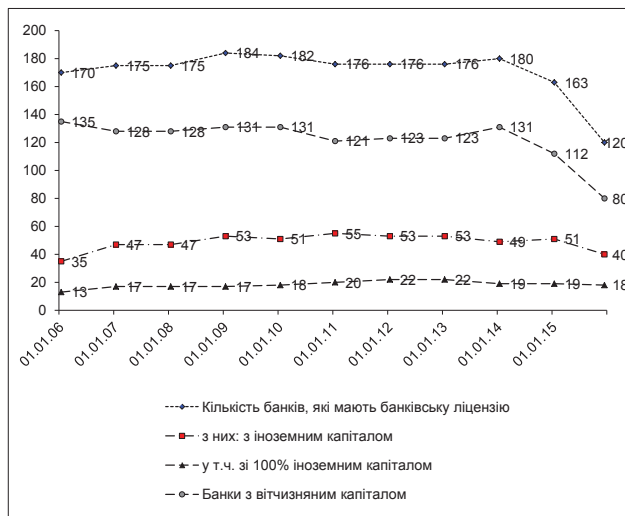

Рис. 1. Динаміка кількості банків в Україні за 2006–2015 рр.

Джерело: складено автором на основі [3]

проте частка іноземного капіталу в банківському секторі України щорічно зростає.

Загалом, період 2006–2012 рр. характеризувався значним зростанням обсягів операцій щодо купівлі українських банків і відкриття іноземними банками своїх представництв та мережі філій; розширенням діяльності іноземних банків з обслуговування населення. Серед основних факторів, що сприяли значній активізації діяльності іноземних банків в Україні, можна виділити такі: активне зростання попиту на банківські послуги з боку населення; розширення зовнішньоекономічних зв'язків українських підприємств; можливість отримання високих прибутків; вступ до Світової організації торгівлі [2].

Протягом 2013–2015 рр. відбулося стрімке зменшення кількості банків з іноземним капіталом на території України. Зокрема, за 2013 р. з українського банківського ринку вибули чотири банки за участю іноземних інвесторів, з них три банки зі 100%-м іноземним капіталом, за 2014 р. – два банки з іноземним капіталом, за 2015 р. з українського ринку вивели свій капітал 11 іноземних банків.

Зокрема, з українського ринку протягом останніх років вийшла низка іноземних інвесторів, які мали частку в банках України, серед яких: Bayerische Landesbank (Німеччина), Credit Europe Bank (Нідерланди), Volksbank (Австрія), SEB Bank (Швеція), Bank Forum (Німеччина), Societe Generale (Франція), Erste Bank (Австрія), Astra Bank (Греція), Home Credit Bank (Чехія), Dresdner Bank (Німеччина), Pekao (Польща), Intesa Sanpaolo (Італія) та ін. Як правило, іноземні банки виводять капітал шляхом продажу, скорочення або закриття ризикованих ринкових позицій, погашення заборгованості перед материнськими банками [4, с. 17].

Важливо зауважити, що в 2013–2015 рр. відбулося також значне скорочення кількості банків із вітчизняним капіталом. Проте відсоток іноземними банків у загальній кількості банків на території України за вказаний період лише збільшувався (рис. 2). Зокрема, у 2013 р. відсоток банків за участі іноземного капіталу становив 30% від загальної кількості банків на території України, а в 2015 р. він збільшився на 33%.

На кінець 2015 р. іноземний капітал у вітчизняному банківському секторі представлений 15 країнами, серед яких: Кіпр – 45%, Росія – 27%, Італія – 9%, Австрія – 4%, Франція – 3%, Німеччина,

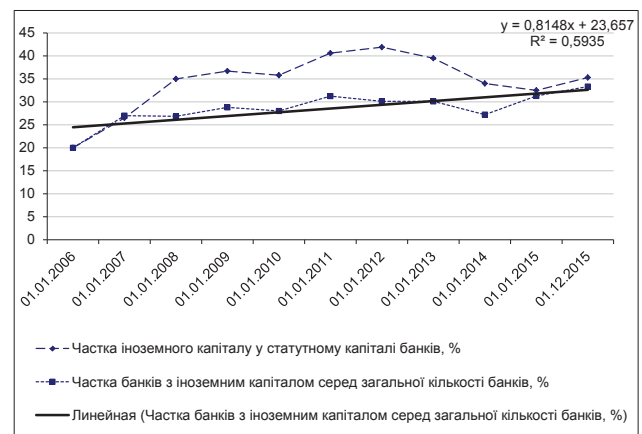

Рис. 2. Частка участі іноземного капіталу за 2006–2015 рр.

Джерело: складено автором на основі [3]

Польща, Нідерланди, Угорщина, Казахстан – по 2%, Швеція, Швейцарія, Туреччина, США, Греція – менше 1% (рис. 3).

Таким чином, в Україні з'явилася зворотна тенденція – відтік іноземних інвестицій з вітчизняної банківської системи. Деякі автори [4; 5] вважають, що тенденція згорання діяльності банків з іноземним капіталом у вітчизняному банківському секторі продовжується під впливом дії цілої низки факторів: відсутності в найближчій перспективі суттєвих передумов для покращання ділового клімату в Україні; непрозорої судової системи та відсутності інституту захисту прав кредиторів; поступової трансформації бізнес-моделей європейських банків у контексті оптимізації географічної присутності в окремих регіонах; валютної нестабільності; зниження сукупного попиту і переміщення заощаджень з банківського у позабанківський сектор.

Банки з іноземним капіталом, які залишаються на банківському ринку України, займають високі позиції за багатьма рейтингами та показниками діяльності. Рейтинг іноземних банків в Україні від Forbes на початок 2015 р. очолили глобальні фінансові холдинги, до складу яких входять шведський «СЕБ Корпоративний Банк» (SEB Group), німецький «Дойче Банк ДБУ» (Deutsche Bank), французькі «Креді Агріколь Банк» (Credit Agricole Group) та «Укрсиббанк» (BNP Paribas), а також американський «Сітібанк» (Citigroup). Провідні місця в рейтинговій таблиці транснаціональним банкам забезпечило оптимальне поєднання низького ризику країн походження капіталу, стійкої динаміки курсу акцій материнських груп з високою рентабельністю, ліквідністю та якістю активів [6].

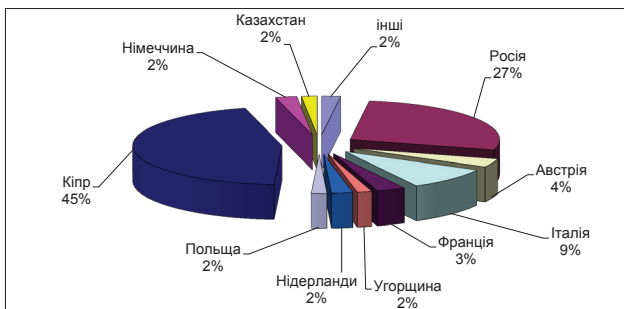

Рис. 3. Частка країни-інвестора в загальній кількості іноземного капіталу в банківській системі України на кінець 2015 р.

Джерело: складено автором на основі [3]

Таким чином, незважаючи на зменшення кількості банків за участю іноземного капіталу на українському банківському ринку, обсяг іноземного капіталу у банківській системі України залишається значним. Ринкові переваги банків з іноземним капіталом можна пояснити тим, що такі фінансові установи виходять на вітчизняний ринок з сильною інноваційною стратегією та вже неодноразово реалізованими ефективними проектами. Серйозною загрозою для вітчизняних банків є не частка активів чи інших надходжень, а інновації, які впроваджують дані банки на території України, тим самим витісняючи українських представників.

Використання інноваційних аспектів ведення банківського бізнесу дозволяє знаходити нові механізми підвищення якості банківських послуг, підвищення лояльності споживачів, збереження існуючих сегментів, підвищення конкурентоспроможності бан-

ківських установ. Більш детально ключові інновації в банківській сфері представлено в табл. 1.

На жаль, помітна інноваційна активність є характерною лише для певного сегменту банківської системи України: це, по-перше, українські за капіталом банки, що відносяться, за класифікацією НБУ, до груп найбільших та великих; по-друге, банки зі значним обсягом участі іноземного інвестора. У більшості українських банків процес використання інновацій зорієнтований лише на вирішення поточних завдань, а його якість не відповідає світовому рівню та загальнонаціональним потребам розвитку банківської системи.

Продуктові інновації складають переважну більшість інновацій банків з іноземним капіталом, оскільки успіх банківської установи на ринку прямо залежить від запропонованого нею спектру продуктів та послуг. Традиційно продуктова політика банків за участю іноземного капіталу, таких як «Укрсиббанк» (BNP Paribas), «Укрсоцбанк» (UniCredit Group), «Правекс-банк» (Intesa SanPaolo), «Райфайзен банк

Таблиця 1
Ключові інновації в банківській сфері

Категорія	Інновація	Час появи
Інновації в розрізі продуктової політики банку	Облігації	1960-ті рр.
	Депозитний сертифікат	1961 р.
	Конвертовані облігації	1970-ті рр.
	NOW-рахунок	1972 р.
	Деривативи	1970-ті рр.
	Цінні папери, забезпечені заставою нерухомості	1980-ті рр.
	Індивідуальний пенсійний рахунок	1980-ті рр.
	Дебетні платіжні картки	1987 р.
	Депозит для зарахування заробітної плати	1990-ті рр.
	Рахунок «все в одному»	1990-ті рр.
	Структуровані продукти	1990-ті рр.
	Кредитні деривативи	1993 р.
Інновації в розрізі дистрибуційної політики	Банкомати	1967 р.
	Телефонний банкінг	1983 р.
	Електронний переказ коштів (POS-термінали)	1985 р.
	Автоматизація банківських відділень	1990-ті рр.
	Інтернет-банкінг	1995 р.
	Мобільний банкінг (GSM та WAP послуги)	1999 р.
	Відеобанкінг	1990-ті рр.
	Персональний банкір	1990-ті рр.
	Фінансовий супермаркет	1990-ті рр.
	Універсальний електронний гаманець	у 2000-х рр.
	«Зона 24»	у 2000-х рр.
Організаційні інновації	Системи ризик-менеджменту	1970-ті рр.
	Система управління казначейством	1990-ті рр.
	Система онлайн-менеджменту фінансового менеджменту	1990-ті рр.
	Клієнтська база даних	1990-ті рр.
	Електронна торгівля акціями	1990-ті рр.
	Аутсорсинг	1990-ті рр.
	Сегментація клієнтів по потребам	у 2000-х рр.
	CRM-технології	у 2000-х рр.

Джерело: складено автором на основі [7, с. 48; 8, с. 19; 9]

Аваль», «Альфа-банк», налаштована на надання перспективних інноваційних послуг (Інтернет-еквайринг, мультивалютні вклади, нові депозитні рішення тощо). Крім того, важливими продуктовими концепціями банків з іноземним капіталом є розвиток карткового бізнесу (швидке комплексне обслуговування клієнтів, удосконалення карткових продуктів, збільшення кількості клієнтів – власників пластикових карток, випуск віртуальних карток для розрахунків в Інтернеті). Так, ПАТ «Укрсоцбанк» запропонував новий унікальний сервіс – мультибрендову бонусну картку U-card, яка являла собою першу в Україні повноцінну партнерську програму лояльності, що поєднала в собі дві важливі функції пластикової картки – платіжну та функцію накопичення бонусів [10].

Однією з найбільш поширених інноваційних концепцій іноземних банків у сфері дистрибуційної політики є багатоканальна діяльність з поєднанням нових та традиційних технологій та інструментів; самообслуговування; дистанційне обслуговування; телефонні центри та запровадження віртуальних банківських та фінансових технологій, таких як управління банківськими рахунками, готівкові розрахунки, електронний підпис, укладання контрактів. Використання онлайн-сервісів стає більш інтуїтивним, максимально скорочується кількість дій, необхідних для його використання, сервіс включає елементи гейміфікації, прості і наочні дашборди, інтерфейс, що персоналізується, видозмінюється залежно від клієнтського сегменту з урахуванням поведінкового профайла [11].

Аналіз інноваційних змін у банках із зарубіжним капіталом указує на зростаючу інтенсивність використання зон самообслуговування клієнтів, що дозволяє суттєво знизити навантаження на фахівців операційно-касового залу банку і, відповідно, скоротити кількість операціоністів і касирів, що виконують рутинні операції, і збільшити число менеджерів, які займаються обліково-позиковими, консалтинговими та іншими видами послуг [8]. Наприклад, «Фідобанк» пропонує в онлайн-середовищі Інтернет-магазин банківських продуктів, що дозволяє поповнити карту передоплати, переказати кошти, сплатити квитанцію, оформити депозит і навіть купити смартфон і отримати бонуси на карту «Фідобанка». Сервіс Alf-smart від «Альфа-банку» зберігає номери кредитних карт на SIM-карті. Як повноцінний платіжний інструмент смартфон використовують клієнти «ПриватБанку» і «Альфа-банку». При цьому їм доступні найсучасніші платіжні технології: NFC, QR- коди і GPS [11].

Новим трендом у банківських інноваціях є зближення банків із соціальними мережами. Передовими проектами у сфері банківських інновацій є проекти ідентифікації клієнта по фотографії в соціальних мережах. Так, компанія Socure розробила програму Perceive, що використовує біометричні параметри клієнта для його авторизації в програмі мобільного банкінгу. Система вивчає зображення клієнта, зроблене на смартфон, та зіставляє зображення з фотографією в мережах Facebook, Twitter и LinkedIn. Після перевірки система ухвалює платіж або включає сигнал тривоги. На разі систему використовують декілька лондонських банків у режимі тестування [12].

Висновки. Використання інноваційних концепцій ведення банківського бізнесу банків з іноземним капіталом забезпечує: запровадження інноваційних тех-

нологій у банківську діяльність, поєднання нових та традиційних інструментів, використання віртуальних банківських та фінансових технологій; розширення спектру банківських продуктів та впровадження комплексного підходу до їх поєднання та продажу; суттєве зниження навантаження на фахівців, що виконують рутинні операції, і збільшення числа менеджерів, які виконують управлінські та консультаційні функції; використання сучасних підходів до обслуговування цільових груп клієнтів, що базуються на вдосконаленні запропонованого клієнтам сервісу, розробці стратегії максимального задоволення потреб клієнтів; запровадження інноваційних підходів до організації бізнес-процесів, поліпшення організаційного та фінансового менеджменту банків; активізацію конкуренції на фінансовому ринку, здійснення реструктуризації та реорганізації банківських установ у напрямі посилення їхньої конкурентоспроможності.

Проте слід урахувати той фактор, що власники іноземного капіталу, використовуючи інноваційні технології, передусім керуватимуться власними інтересами, а не пріоритетами розвитку банківської системи України. Тому вирішення питання про форми та масштаби розширення присутності іноземного банківського капіталу на вітчизняному ринку банківських послуг має підпорядковуватись стратегічним цілям соціально-економічного розвитку, сприяти підвищенню конкурентоспроможності українських банківських інститутів, зміцненню грошово-кредитної системи України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Устенко С.В., Шараєвський Д.В. Ефективність посередництва комерційних банків в Україні: порівняльний аналіз банків з іноземним та українським капіталом / С.В. Устенко, Д.В. Шараєвський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://soskin.info/ea/2011/9-10/201128.html>.
2. Грняк В.В. Іноземний капітал банків України: ризики та можливості / В.В. Грняк // Інноваційна економіка – 2014. – № 5(54) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [cfiler:///D:/Downloads/inek_2014_5_51%20\(1\).pdf](http://cfiler:///D:/Downloads/inek_2014_5_51%20(1).pdf).
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
4. Дмитренко М.Г. Вплив іноземного капіталу на розвиток банківського сектору України / М.Г. Дмитренко, Ю.В. Жежерун // Фінансовий простір. – 2015. – № 2(18). – С. 14–21.
5. Lewis Steven. Time for bold action: Global banking outlook 2013 // Ernst & Young Report. – 2012. – P. 40.
6. Рейтинг материнських іноземних банків-2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.finance.ua/ua/news-/349171/rejtyng-materynskyh-inozemnyh-bankiv-2015>.
7. Єгоричева С.Б. Інноваційна діяльність комерційних банків: стратегічні аспекти : [монографія] / С.Б. Єгоричева ; ВНЗ укладання «Полтавський університет економіки і торгівлі». – Полтава : АСМІ, 2010. – 348 с.
8. Кривич Я.М. Управління інноваційним потенціалом банку : дис. ... к.е.н. : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Я.М. Кривич. – К., 2010. – 290 с.
9. Batiz-Lazo B. The dynamics of product and process innovations in UK banking / B. Batiz-Lazo, K. Woldesenbet // International Journal of Financial Services Management. – 2006. – № 1(4). – P. 42.
10. Офіційний сайт «Укрсиббанку» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://corporate.ukrsibbank.com/ru/news/?id_116=920&from_116=5.
11. Інновації українських банків: смартфони, годинники і селфі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.svb.org.ua/news/innovatsii-ukrainskikh-bankiv-smartfoni-godinniki-i-selfi>.
12. Шуба М.В., Рудник А.О. Світові тренди банківських інновацій / М.В. Шуба, А.О. Рудник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2015/34.pdf.